

ZAMONAVIY O'ZBEK SHE'RIYATIDA FOLKLOR UNSURLARINING POETIK FUNKSIYASI

Daminova Uzika Xo'shboq qizi

DTPI "Filologiya va tillarni o'qitish: o'zbek tili ta'limi" yo'nalishi 4-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada zamonaviy o'zbek she'riyatida folklor unsurlarining poetik funksiyasi yoritiladi. Xalq og'zaki ijodining obraz, ramz va uslubiy vositalari XXI asr o'zbek poeziyasi uchun kuchli badiiy manba vazifasini o'tamoqda. Shoirlar xalq ijodidan olingan arxetiplar, ramzlar va obrazlar orqali milliy ongni mustahkamlash, estetik mazmuni boyitish va falsafiy mushohadalarni ifodalashga intilmoqdalar. Maqolada folklor unsurlarining zamonaviy poeziyadagi ramziy, stilistik, liriko-falsafiy, identitet shakllantirish kabi funksiyalari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: o'zbek she'riyati, folklor, ramz, milliy ong, poetika, arxetip, estetik tafakkur

XXI asr o'zbek she'riyatida modernizm va postmodernizm oqimlarining ta'siri kuchayib, shoirlar obraz yaratishda yangicha yondashuvlarni qo'llamoqdalar. She'rlar chuqur mushohada va teran fikrlashni talab qiladigan mazmunlar bilan boyitilmoqda. Obrazlar individuallikka ega bo'lib, kitobxon tafakkurini faollashtiradi.

Zamonaviy o'zbek she'riyati milliy an'analarni saqlagan holda, jahon adabiyotining ilg'or tendensiyalaridan ham foydalanmoqda. Shoirlar yangi badiiy uslublar, shakllar va janrlardan foydalanib, milliy va global madaniyatlar orasida ko'prik vazifasini bajarmoqdalar.

1. Folklor – zamonaviy she'riyatda poetik manba

Mustaqillikdan keyingi o'zbek she'riyatida shoirlar xalq og'zaki ijodiga qayta murojaat eta boshladilar. Bu holat milliy o'zlikni anglash, qadriyatlarni qayta ko'rib chiqish ehtiyoji bilan bog'liq. Ayniqsa, Omon Matjon, Usmon Azim, Halima Xudoyberdiyeva, Xurshid Davron kabi shoirlar ijodida folklor unsurlari muhim poetik vositaga aylangan.

2. Ramz va arxetiplar orqali poetik umumlashtirish

Folklor obrazlari – Alpomysh, Dev, Pari, Chayon, Suv perisi kabi timsollar zamonaviy she'rlarda ichki ruhiy ziddiyat, jamiyatdagi muammolar yoki insoniyat taqdiriga doir

universal ma'nomalarni ifodalaydi. Masalan, "Pari" obrazi — erkinlik, go'zallik; "Dev" esa — zolimlik, to'siq timsoli sifatida talqin qilinmoqda.

3. Stilistik va musiqiy funksiyalar

Folklor she'riyatiga xos ohangdorlik, takrorlar, qofiyaviy naqshlar zamonaviy poeziyada muayyan ohang va ritm yaratadi. Bu holat xalqona ruhni kuchaytiradi va she'rni tinglovchiga yaqinlashtiradi. Shoirlar dostonlar, maqollar, marosim qo'shiqlari uslubidan ilhomlanib, o'ziga xos stilistik vositalar yaratmoqdalar.

4. Lirik-falsafiy yondashuv

Folklor matnlaridagi donishmandlik, axloqiy saboqlar, umr, taqdir, muhabbat kabi mavzular zamonaviy she'riyatda falsafiy mushohadaga sabab bo'lmoqda. Bu ayniqsa Muhammad Yusuf, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov kabi shoirlar asarlarida chuqur ko'zga tashlanadi.

5. Milliy identitet va intertekstual bog'liqlik

Folklor obrazlarining ishlatilishi orqali shoirlar milliy madaniyatga bo'lgan sadoqatini bildiradi. Shu bilan birga, xalq og'zaki ijodi va zamonaviy she'r o'rtasida intertekstual aloqa yuzaga keladi. Bu esa badiiy tafakkurda qatlamlilikni ta'minlaydi.

Zamonaviy o'zbek she'riyatida folklor unsurlarining poetik funksiyasi nihoyatda keng va serqirra. Folklor — bu shunchaki badiiy bezak emas, balki shoirning milliy ongi, estetik ideal va ruhiy izlanishlarini ifodalovchi boy manba sifatida xizmat qilmoqda. Bu orqali o'zbek she'riyatining zamonaviy taraqqiyoti bilan milliy ildizlar o'rtasidagi uyg'unlik ta'minlanmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov H. O'zbek poeziyasida folklor an'analari. – Toshkent: Fan, 2009.
2. Xudoyberdiyeva H. She'r va hayot. – Toshkent: Yozuvchi, 2010.
3. Davron X. Doston va zamon. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2015.
4. Vohidov E. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Adabiyot, 2006.
5. Nurmonov A. She'riyatda milliy ruh. – Samarqand, 2021.